

RAFIKI

Världen är full av nya kompisar!

Rafiki i Kambodja
Återbruk
sparar både
pengar och
miljö

Återvinning
ger hopp

Så kan sopberget
bli mindre

Globala målen Nr 12: Hållbar konsumtion och produktion

Tema: Återbruk

Att ta vara på det man har är viktigt, inte bara för att spara pengar utan lika mycket för miljöns skull. I Kambodja, där Chivorn och Vannak bor, är det vanligt att köpa det man behöver på lokala marknader. Här finns både nytt och begagnat.

Kambodja

På marknaderna i Kambodja finns det mesta. Verktyg i ett hörn, kläder i ett annat och mat i ett tredje. Nya saker och second hand blandas. Vad känner du igen på bilden?

"Att delta är viktigast"

Choum Reap Sour, (Hej!) säger Vannak, en kille på elva år med stort leende. **Vannak bor i Kambodjas huvudstad Phnom Penh. Här är det ofta väldigt varmt. Till och med under regnperioderna skiner solen mycket.**

Vannak går i trean. Det är ganska många barn i klassen. Eleverna har skoluniform och nästan alla barn har en vattenflaska i ryggsäcken när de går till skolan.

– Mitt favoritämne är khmer, säger Vannak. Khmer heter språket som talas i Kambodja.

– På fritiden gillar jag att spela fotboll med mina kompisar. Jag gillar att lyssna på popmusik också.

Vannak är med i en klubb där man gör många olika saker. Här får barnen dansa, leka och sporta. De lär sig också om barns rättigheter och hur man ska vara mot varandra.

– För mig är rätten att delta viktigast när vi pratar om rättigheter, säger Vannak.

– Miljön är viktigt också. Jag vill att det ska vara rent och bra för hälsan att bo i mitt hus och i mitt område, fortsätter Vannak.

Det finns flera klubbar. I år har de alla haft en stor demonstration. Då berättade barnen att de tycker att miljön i staden inte är tillräckligt bra och att det är för många som skräpar ned. När barnen demonstrerade hade de skyltar som uppmanade folk att inte slänga skräp överallt. Samtidigt hade de med sig påsar så att de kunde plocka skräp längs vägen. På så sätt ville de visa alla vuxna hur man kan göra och lösa problemet med all nedskräpning.

Återbruk är ganska naturligt för Vannak. För honom handlar det inte bara om att påverka miljön så lite som möjligt. Återbruk blir också en självklarhet när han önskar sig något men saknar pengar. Då får han

istället använda det han har och bygga om det. Att sätta ihop gamla saker till något nytt har barn gjort många gånger. Nu visar Vannak sin fläkt.

– Jag gjorde den av ett batteri, en liten motor och en bit frigolit. Nu kan jag svalka mig i det varma vädret, säger Vannak och visar hur den fungerar.

I klubben finns också Chivorn. Han är tolv år och gillar också fotboll. Han visar en tuta som han byggt.

– Jag tog en ölburk, en ballong, en plastflaska och ett sugrör, säger Chivorn.

Vannak har byggt en egen fläkt. Nu kan han svalka sig under varma dagar.

I Phnom Penh finns många fattiga familjer som lever på att samla material som kan återvinnas. Barnen hjälper också till.

FOTO: ÅSA DAHLGREN

Killarna går i samma klass i skolan men Chivorn tycker att matte är bästa ämnet.

– Jag gillar att äta torkad fisk, säger han.

I Phnom Penh finns många varuhus och marknader. **På marknaderna kan det ibland vara svårt att veta vad som är helt nytt och vad som är återbrukat och blivit nytt igen.**

Ett exempel är stänkskydd. Det finns många vespor och motorcyklar i staden. De har skydd för att man inte ska bli blöt och smutsig på benen när det regnar. Skydden blir lätt repiga och färgen spricker. Då finns det alltid någon som slipar och lackar om skydden så att de blir som nya. Det är bara ett av många exempel på hur saker kan användas om och om igen.

I det varma Kambodja snurrar det många fläktar. De går sönder ibland och då vill man köpa nya. Men gallret från gamla fläktar kan bli bra grillgaller. Om man köper en ny grill är det inte så konstigt om några delar kommer

från en gammal fläkt. Så kan man gå runt på marknaden och upptäcka många saker som visserligen ser nya ut men som tidigare varit något helt annat.

Det pratas inte så mycket om återbruk i Kambodja men överallt ser man exempel på hur det fungerar. Gamla PET-flaskor samlas in och återvinnas. Eller så blir de blomkrukor och ställs på balkonger med växter i.

Tillbaka till klubben. Det finns fler killar och tjejer som har tankar om miljö och rättigheter. Rayuth tycker att rätten till liv och överlevnad är viktigast. Rayuth tänker bli doktor. Chivorn skulle vilja bli polis. Vannak tänker också på framtiden.

– Jag vill bli lärare, säger han och startar sin fläkt och blåser på kompisarna som står runt omkring honom. ●

Text: Sanary Kaing/Andreas Hallman

Bild: Sunshine Cambodia

Riset blir snacks

I Kambodja äter man mycket ris. När riset kokar fastnar det ofta som en kaka av ris i botten av kastrullen. I Sverige skulle nog de flesta slänga eller försöka tvätta bort det fastbrända riset. I Kambodja samlar man istället ihop risbottarna, torkar dem och bryter dem till små kakor. Förpackade i små påsar säljs de sedan som snacks. Snacka om återbruk!

FOTO: MONICA SAMUELSSON

Alla vinner på återbruk

Vi har ett ansvar för miljön. Inte bara för att det ska vara bra idag utan också när barn växer upp i framtiden. Det är det som vi kallar hållbart.

När vi handlar saker är det bra att tänka på om det måste vara nytt eller om det går lika bra att använda något som redan finns. Det kan också vara saker som är nya men gjorda av använt material. Det kallas återbruk.

Att ge bort sina gamla grejer som man tröttnat på är också jättebra!

I FN:s globala mål står det att vi måste ändra vår konsumtion (handla) och produktion (tillverka), så att vi inte förstör miljön mer än nödvändigt. Annars skapar vi problem både för naturen och för människors hälsa. När naturen mår dåligt blir det också svårare för människor att leva. De som drabbas mest är människor som lever i fattigdom. De har svårare att skydda sig, att hitta ett boende som är tryggt och förbereda sig för framtiden.

Det går att leva hållbart utan att livet blir svårare och tråkigare. Det kan faktiskt bli roligare att ta gamla saker och göra om dem så att de kan användas på ett

nytt sätt. I Rafiki kan du läsa om barn i andra länder som inte kan köpa nya leksaker, men som hittar på egna.

Det kallas ibland för grön ekonomi, när vi försöker göra det bättre för både människor, djur och natur.

ILLUSTRATION: HENRY HAHNE

Fundera på det här!

- Har du återbrukat något någon gång? Vad?
- Vad gör ni hemma hos dig som är återbruk?
- Vad skulle du och familjen kunna göra för att det ska bli mer återbruk?

Låt dina sopor minska i

Avfallstrappan

I Sverige är vi ganska bra på att återvinna. Ändå slänger vi nästan 500 kilo skräp per person och år. För att det ska bli mindre sopor är det bra om vi återvinner mer men också lär oss att konsumera mindre.

1

Minimera

Om vi låter bli att köpa så många nya saker, utan klara oss längre med det som redan finns, – ja, då blir det ju i slutändan också färre sopor!

2

Återanvända

Kanske kan de kläder du nyss vuxit ur passa någon annan? Ett småsyskon eller någon kompis? Det finns också second hand-affärer som gärna tar emot saker. Kanske kan du göra om dina gamla grejer så att de kan användas på ett nytt sätt? Det kallas i så fall för återbruk!

3

Återvinna

Om en sak inte går att återanvända kan ofta materialet ändå återvinnas. Flaskor och burkar som vi pantar blir ju till nya flaskor och burkar. Batterier, däck, elektronik, förpackningar, returpapper och läkemedel kan också återvinnas.

4

Utvinna energi

Material som inte kan återvinnas ska förbrännas i ett kraftverk. På så sätt omvandlas energin till el och värme.

5

Deponera

Att deponera betyder att man slänger avfall på en soptipp. Det är det allra sämsta alternativet och den sista lösningen som vi på alla sätt ska försöka undvika.

Källa: Naturskyddsföreningen

På rafiki.se kan du se hur gamla utslitna jeans kan bli en snygg väska!

Återbruka en ram

Gör en anslagstavla för dina minnen

- 1 Använd en ram du redan har – eller köp en begagnad på second hand.
- 2 Fäst ett snöre på baksidan av ramen med hjälp av småspik eller häftstift.
- 3 Använd gem, hårnålar eller klädnypor för att fästa upp dina minnen.
- 4 Byt innehåll i ramen inför en ny termin eller när det blir en ny årstid.

Att skapa en moped av en colaburk – det får väl ändå kallas återbruk!

Tänk att något så enkelt som en tidning, med lite fantasi, kan bli en vacker kruka.

FOTO: TERESIA HÖRDEGÅRD

Rafiki nr 88 (4 – 2017) Återbruk
Globala målen Nr 12: Hållbar konsumtion och produktion

Rafiki betyder kompis på språket swahili. Skoltidningen passar för barn i de tidigare skolåren och tar på ett enkelt sätt upp barns vardag runt om i världen, visar på likheter och olikheter och lyfter barns rättigheter.

Prenumerationspris per år (4 nr) inkl frakt och moms.

1 ex per utgåva 4 nr/år totalt: 50 kr
30 ex per utgåva 4 nr/år totalt: 250 kr
100 ex per utgåva 4 nr/år totalt: 800 kr
Tidningen kommer i januari, april, augusti och oktober.

Beställ på rafiki.se eller ring 0383-46 74 50.

Erikshjälpen och **IM** står bakom Rafikiprojektet. Kommunikatörer är ute i skolor och berättar om barns lika värde och skapar kontakt mellan barn i Sverige och i andra länder. Arbetet bygger på barnkonventionen. Tillsammans med skolklasser gör Rafiki insatser för barn som inte har det så bra. Då får barn i Sverige se att det går att förbättra världen.

Rafiki stöds av Sida genom Svenska missionsrådet. Sida ansvarar dock inte för innehållet i Rafiki. Erikshjälpen och IM arbetar för barn och vuxna runt om i världen. En av våra viktigaste uppgifter att se till att barn får gå i skola. De får också bra mat och sjukvård.

Kontakta gärna våra informatörer för besök, ring 0709-37 33 06 eller 0709-37 33 08.

Utgivare: Erikshjälpen och IM

E-post: rafiki@rafiki.se

www.rafiki.se

Ansvarig utgivare: Daniel Grahn

Redaktion: Monica Samuelsson, Andreas Hallman,

Bitte Arréhn, Teresia Hördegård, Marcus

Nilsson och Daniel Nordlund (webb)

Rafiki-illustratör: Henry Hahne

ISSN 1401-4335 *

Layout: Wikstål Design

Tryck: ÅkessonBerg

Rafiki är tryckt på Svanenmärkt papper med Svanenlicensierad produktion.

ERIKSHJÄLPEN

im

INDIVIDUELL
MÄNNISKOHJÄLP
SWEDISH
DEVELOPMENT
PARTNER

www.erikshjalpen.se | www.manniskohjalp.se

**Släng mindre!
Återbruka mer!**

Släng inte skräp i naturen

Så här lång tid tar det för olika saker att förmultna:

Tidning	6 veckor
Plastpåse	1-20 år
Tuggummi	20-25 år
Plastmugg	50 år
Aluminiumburk	200 år
Pet-flaska	450 år

Nu är rasten slut

På en skola i Amundat, Uganda, har en bilfälg förvandlats till skolklocka. När rasten är slut bankar lärarna på fälgen och det hörs bra ut över hela skolgården. En stor skylt om barns rättigheter sitter också mitt på skolgården. Det är viktigt att alla barn vet vilka rättigheter de har, både i Sverige och i Uganda. FOTO: ANDREAS HALLMAN

Återvinning ger hopp

I många länder är sophantering ett stort problem. I Burkina Faso har några ungdomar klurat ut att de kan ha roligt genom att återvinna gamla plastpåsar till lek.

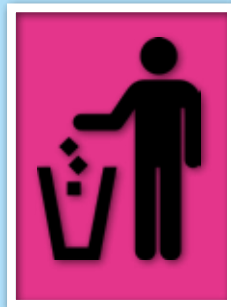
FOTO: MIKAELA ARNOLD

Mat i soptunnan

Varje svensk slänger minst 50 kilo ätbar mat och dryck varje år i onödan. Det påverkar miljön. Mat slängs på restauranger, på arbetsplatser och i skolor – men allra mest slängs i hemmen. Hur mycket slänger du?

Källa: SCB

Gamla kläder isolerar bilen – och gör tvättmaskinen tystare

Om man räknar ihop alla kläder, tyger och textilier som vi slänger i Sverige blir det 9 kg per person och år. Vilken tur att mycket kan återvinnas. Gamla kläder kan nämligen bli isolering i både bilar och tvättmaskiner. Det håller värmen och gör också att tvättmaskinen inte väsnas så mycket.

I dag forskas det också på hur man skulle kunna göra nya kläder av gammalt material. Det är svårt men snart kan man säkert det. Då behöver inte nya material tillverkas hela tiden för att vi ska få nya kläder.

För att tillverka kläder av bomull krävs jättemycket vatten. Därför är det bra att använda sina kläder länge – eller byta med varandra. Att köpa kläder på second hand är också både smart, kul och billigt!

**Nästa Rafiki
kommer i mars!**